

S2019/02078/S
Socialdepartementet

Remissvar – Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20)

Pensionärernas Riksorganisation (PRO) och SKPF Pensionärerna (SKPF) har getts möjlighet att avge yttrande över rubricerad utredning.

Allmänt

Utredningen har haft i uppdrag att föreslå hur yrket undersköterska kan regleras i syfte att öka kvaliteten och säkerheten i hälso- och sjukvården samt omsorgen (dir. 2017:103).

Många av våra medlemmar har daglig kontakt med olika personal inom vård och omsorg. Personalens förutsättningar för att kunna utföra ett professionellt arbete är helt avgörande för kvaliteten, därför är frågan om stärkt kompetens mycket angelägen för PRO och SKPF. Särskilt viktig för en välfungerande äldreomsorg är undersköterskan. Omvårdnaden av äldre är inget enkelt jobb. Undersköterskans centrala kompetens ligger i att via kommunikation och samspel skapa kvalitet i mötet med vårdtagare. I yrkesrollen ingår att ansvara för personlig omvårdnad, att stötta vård- och omsorgstagare psykiskt och socialt samt att utföra flera medicinska arbetsuppgifter. Det är absolut nödvändigt att anhöriga och äldre känner sig trygga med att de som ger omvårdnad har den kompetens som krävs för att klara sina arbetsuppgifter.

Undertecknande parter anser att utredningen har gjort ett gediget arbete. Utredningen föreslår att undersköterskeyrket regleras genom skyddad yrkestitel. Utredningen har övervägt andra alternativ, såsom reglerade arbetsuppgifter samt legitimation, men finner att skyddad yrkestitel är det mest ändamålsenliga. PRO och SKPF tillstyrker i stort sett utredningens förslag och ställer sig positiva till regleringen av yrket undersköterska genom skyddad yrkestitel. PRO och SKPF tillstyrker en sammanhållen och enhetlig utbildning med hög kvalitet som ger undersköterskor de kunskaper och färdigheter som krävs för att uppnå kompetenskraven för yrket.

Vård- och omsorgsutbildningens kompetenskrav

Enligt undertecknande parter är det mycket angeläget med den av utredningen föreslagna nationella standarden på vård- och omsorgsutbildningen samt den nya kompetensbeskrivningen. Precis som utredningen lyfter fram så finns det i dag stora

variationer kring vad som ingår i olika undersköterskeutbildningar. Tidigare har avsaknaden av gemensamma och nationellt fastställda krav på undersköterskors kompetens resulterat i att en person som i en kommun betraktas som vårdbiträde anställs som undersköterska i en annan kommun. Vi välkomnar att det, med utredningens förslag, blir tydligt vad en undersköterska ska ha för kompetens.

Skyddad yrkestitel

Det är inget enkelt jobb att ta hand om sjuka och äldre. PRO och SKPF menar att en skyddad yrkestitel skulle säkerställa att anställda med denna titel har de färdigheter som krävs för att omsorgen och vårdkedjan ska fungera.

PRO och SKPF har tidigare tagit ställning för att driva ett krav på legitimation för undersköterskor. PRO och SKPF kan konstatera att utredningens förslag om skyddad yrkestitel är ett steg i rätt riktning, som kan innebära en höjd kvalitet och kompetens, men att det behövs fler åtgärder för att öka kvaliteten och säkerheten i vård och omsorg.

PRO och SKPF anser att utredningens förslag kan höja yrkets status och attraktivitet, vilket är en av förutsättningarna för att klara framtidens äldreomsorg. Undertecknande parter hyser en viss oro för att den föreslagna regleringen av undersköterskeyrket inte får avsedd effekt om huvudmännen inte anställer undersköterskor, utan väljer att anställa vårdbiträden istället. Därför anser PRO och SKPF att någon form av reglering av arbetsuppgifter är nödvändig.

Reglerade arbetsuppgifter

Enligt utredningen finns det i praktiken ingen differentiering mellan undersköterskan och vårdbiträdets arbetsuppgifter i kommunalt finansierad verksamhet. De arbetar således med i princip samma arbetsuppgifter trots stora skillnader i utbildning och formell kompetens. Det är vanligt att vårdbiträden arbetar ensamma inom hemtjänsten. Detta leder till både patientsäkerhetsrisker samt försämring av löner och villkor när arbetsgivare anställer personal utan yrkesutbildning och relevanta kunskaper och låter dem arbeta ensamma. Delegering av läkemedelshantering samt andra särskilt fördelade arbetsuppgifter ges, enligt de flesta företrädare, också till vårdbiträden och extrapersonal. PRO och SKPF anser att det är mycket angeläget att kommunala verksamheter fördelar arbete och ansvar efter kompetens och utbildningsnivå, därför ställer sig PRO och SKPF tveksamma till utredningens bedömning om att det är tillräckligt att förtydliga undersköterskekompetens i Socialstyrelsens allmänna råd till 9 kap. 4 § HSLF-FS 2017:37 om delegering av iordningsställande och administrering eller överlämnande av läkemedel. Enligt undertecknande parter behövs tydliga legala förutsättningar för att kunna ställa krav på verksamhetschefer att upprätthålla kvalitet och säkerhet och därmed ta sitt fulla ansvar för verksamheten så väl organisatoriskt som innehållsmässigt.

Äldreomsorgens utmaningar

PRO och SKPF vill återigen påpeka att bristande finansiering av äldreomsorgen och välfärden i stort hotar vård- och omsorgskvaliteten och patientsäkerheten.

Omsorgsforskningen är entydig om hur man uppnår det – personalen måste ha tillräcklig tid och det måste finnas förutsättningar för kontinuitet, flexibilitet och stöd genom ett närvarande och fungerande ledarskap. PRO och SKPF är mycket oroad över rapporter som visar att utvecklingen för personalen inom äldreomsorgen tvärtemot det önskvärda visar att personalens handlingsutrymme har minskat över tid. Formell kompetens räcker inte om man inte har tid, kollegor och resurser att göra ett bra jobb.

Äldre är en heterogen grupp som har rätt att leva ett bra liv hela livet. Vi vill därför betona behovet av specialistkompetens för undersköterskor (inom exempelvis diabetes, demens, geriatrik, gerontologi)

PRO och SKPF kräver också sedan tidigare att socialtjänstlagens ambitionsnivå om en "skälig levnadsnivå" behöver ändras till "goda levnadsvillkor".

Christina Tallberg
Ordförande
Pensionärernas riksorganisation

Berit Bölander
Förbundsordförande
SKPF Pensionärerna